
ЛІНГВОДИДАКТИКА ТА СОЦІОЛІНГВІСТИКА

Отримано: 3 жовтня 2025 р.

Прорецензовано: 25 жовтня 2025 р.

Прийнято до друку: 2 листопада 2025 р.

email: tberest@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8432-8270>

DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-3-6](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-3-6)

Берест Т. М. Мовна інтерференція як виклик у підготовці перекладачів: лексичні помилки та методи їх корекції. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* : серія «Філологія» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 3–6.

УДК: 811.161.2'276.6:81'25:378.147

Берест Тетяна Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

МОВНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ЯК ВИКЛИК У ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ: ЛЕКСИЧНІ ПОМИЛКИ ТА МЕТОДИ ЇХ КОРЕКЦІЇ

У статті розглянуто проблему мовної інтерференції як виклик у підготовці студентів-перекладачів в Україні. Наголошено, що білінгвізм здобувачів освіти формується переважно під впливом російськомовного середовища, що призводить до системних лексичних і фразеологічних помилок у мовленні та перекладі. Особливу увагу приділено типовим проявам інтерференції: калькуванню, модифікаційній та субституційній взаємодії з мовою-джерелом, а також появі стійких порушень, що виходять за межі двомовності. Стаття акцентує на необхідності спеціально спрямованої методики навчання, яка не лише формує перекладацькі навички, а й системно долає наслідки інтерференції. Описано авторський досвід корекції мовних відхилень у навчальному процесі за допомогою вправ на зіставлення лексики, розпізнавання інтерференційних слів і сполук, редагування текстів із навмисними помилками та використання електронних словників. Висвітлено потенціал сучасних цифрових інструментів – мовних корпусів, електронних словників, систем автоматизованого перекладу та засобів штучного інтелекту – для підвищення ефективності навчання та формування мовної компетентності майбутніх перекладачів. Окремо зазначено про можливість обмеженого використання штучного інтелекту в редагуванні та перекладі через недостатню якість матеріалів українською мовою та потребу експертної оцінки результатів. Підкреслено значення розвитку мовної уважності, свідомого вибору нормативних засобів і формування чуття до стилістичних та семантичних відтінків слів як запоруки професіоналізму перекладачів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з інтеграцією інструментів штучного інтелекту в навчальний процес, створенням дистанційних курсів та комплексних навчально-методичних посібників для подолання різних типів мовної інтерференції.

Ключові слова: інтерференція, лексика, фразеологія, калька, інтерферема, модифікаційна інтерференція, субституційна інтерференція, семантика.

Tetiana Berest,
Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies, Ph.D. in Philology, Docent,
Kharkiv University of Humanities «People's Ukrainian Academy»

LINGUISTIC INTERFERENCE AS A CHALLENGE IN TRANSLATOR TRAINING: LEXICAL ERRORS AND METHODS OF THEIR CORRECTION

The article addresses the problem of linguistic interference as a challenge in the training of translation students in Ukraine. The authors emphasize that students' bilingualism is primarily shaped under the influence of a Russian-speaking environment, leading to systematic lexical and phraseological errors in speech and translation. Particular attention is paid to typical manifestations of interference: calques, modification and substitution influenced by the source language, as well as the emergence of persistent deviations that go beyond bilingualism. The study highlights the need for a targeted teaching methodology that not only develops translation skills but also systematically overcomes the consequences of interference. The authors describe their experience in correcting linguistic deviations in the educational process through exercises comparing vocabulary, identifying interference words and expressions, editing texts with deliberate errors, and using electronic dictionaries. The potential of modern digital tools – language corpora, electronic dictionaries, machine translation systems, and artificial intelligence – for enhancing learning efficiency and forming students' linguistic competence is discussed. The limitations of using AI in editing and translation are also addressed due to the insufficient quality of Ukrainian-language materials and the need for expert evaluation of results. The study emphasizes the importance of developing linguistic awareness, conscious selection of normative language resources, and sensitivity to stylistic and semantic nuances as key to professional translator competence. Prospects for further research include integrating AI tools into the learning process, creating distance courses, and developing comprehensive teaching materials for overcoming different types of linguistic interference.

Keywords: linguistic interference, lexicon, phraseology, calque, interfereme, modificational interference, substitutional interference, semantics.

Постановка проблеми. Мовний білінгвізм студентів-перекладачів в Україні має свою специфіку, оскільки в більшості випадків, навіть за умов української ідентичності та освіти, він формується не на основі рівного засвоєння двох мов, а як наслідок перебування в російськомовному середовищі та стабільного іншомовного впливу на національне мовлення, зокрема й на мову побутового спілкування. Поглиблює проблему й той факт, що на сьогодні найчастішим типом мовної інтерференції залишається взаємодія з мовою спорідненою. Крім того, перекладач доволі часто діє за законом аналогії: автоматично переносить лінгвістичні властивості оригіналу на текст перекладу, порушуючи норми мови, якою перекладає. Спостерігаємо також повторювані в мовленні білінгвів явища інтерференції, які внаслідок багаторазової появи закріпилися в ужитку й перейшли в розряд тих порушень норми, подальший прояв яких не залежить від двомовності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському мовознавстві триває активне дослідження причин як мовної інтерференції, так і труднощів її подолання. На наслідках тривалого існування соціуму в умовах українсько-російського білінгвізму, на необхідності подолання мовної інтерференції неодноразово наголошували Л. Масенко, О. Сербенська, Л. Ставицька, І. Фаріон, Л. Паламар та ін. Лінгвісти досліджують зокрема проблему змішаного українсько-російського мовлення, визначають поняття суржику, шукають причини його появи, аналізують погляди колег-учених щодо носіїв суржику, ознак суржикового мовлення, описують методи боротьби за чистоту мовлення, акцентують увагу на небезпеці суржикових нашарувань, проникненні калькованих моделей і заміщенні питомо українських форм (Л. Томіленко, Л. Масенко, І. Ціхоцький, О. Тараненко та ін.). У наукових працях останніх десятиліть (Л. Масенко, Л. Ставицька, О. Сербенська, І. Фаріон, Г. Мацюк) також наголошено, що інтерференція є не лише технічною проблемою навчання, а й соціолінгвістичним явищем. Саме двомовне середовище є ключовим чинником, який ускладнює засвоєння українських мовних норм. Окремі дослідження вказують на те, що інтерференція проявляється не лише в здобувачів освіти, які вивчають іноземні мови, а й серед професійних перекладачів та держслужбовців. Наприклад, В. Шелудько розглядає мовну свідомість та вживання інтерферентних слів у мовленні держслужбовців, виявляючи, що помилки пов'язані з браком усвідомлення мовної норми (Шелудько, 2017). Білінгвізм майбутніх перекладачів зумовлює низку типових помилок: від уживання міжмовних омонімів і паронімів, калькування, неврахування семантичних невідповідностей до граматичних відхилень. Також слід згадати «реформаторські зусилля» 1930–1980 рр. щодо викоринення «українського буржуазного націоналізму» й «зближення націй», наслідком яких зокрема є нівеляція української лексики (Демська-Кульчицька, 2005). Саме тому робота над мовленням перекладачів полягає не лише в сприянні засвоєнню норм української літературної мови в усіх їхніх варіантах, але й у подоланні стійкої інтерференції – відфільтровування чужомовних, неправомірно нав'язаних, ненормативних для української мови мовних засобів на рівні лексики, граматики, фразеології, вимови.

Аналіз останніх досліджень та науково-методичних праць (Матушкова, 2024; Сніжко, 2024; Матвєєва, 2020; Островський, 2024 та ін.) демонструє увагу як загалом до проблем білінгвізму та диглосії, питань співвідношення структур мов, їхнього взаємовпливу, так і до окремих проявів інтерферованого мовлення в певних сферах спілкування. Щодо проблеми подолання мовної інтерференції в різних груп носіїв мови, то її розглядають комплексно: від аналізу системних відхилень у мовленні до вироблення методик, спрямованих на зміцнення української мовної компетентності. Сучасні дослідження акцентують увагу на практичних методах подолання інтерференції через розробку спеціальних вправ та інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес.

Постановка завдання. Актуальність нашої статті зумовлено потребою пошуку спеціально спрямованої методики навчання, яка б не лише формувала перекладацькі навички, а й системно долала наслідки інтерференції. Також матеріал, представлений у статті може стати в пригоді й бути дороговказом у підготовці до випробування для осіб, які планують складати іспити на рівень володіння державною мовою.

Ми зосередимося на кількох аспектах, недостатньо розроблених у сучасній лінгвістичній літературі. По-перше, буде здійснено систематизацію типових лексичних та фразеологічних помилок, що виникають під впливом інтерференції в мовленні студентів-перекладачів. По-друге, опишемо власний досвід роботи над подоланням цих відхилень у навчальному процесі, окресливши ефективні методичні прийоми. По-третє, проаналізуємо можливості інтеграції сучасних цифрових інструментів у процес формування мовної компетентності майбутніх перекладачів. Останній напрям поки що мало представлений в українській лінгводидактиці, однак він має значний потенціал для подолання стійких інтерференційних нашарувань.

Виклад основного матеріалу. Ми розглядаємо лінгвістичну інтерференцію як наслідок негативного впливу однієї мови на, який охоплює всі рівні мови, зокрема лексичний та фразеологічний, і призводить до певних відхилень від мовної норми. Зосередженість саме на лексиці та фразеології зумовлено тим, що автор статті викладає відповідний курс для перекладачів, має зібраний протягом тривалого часу матеріал і хоче скористатися можливістю поділитися спостереженнями й напрацюваннями в царині подолання російсько-української інтерференції.

Найбільш поширеними проявами інтерференції в мовленні студентів-перекладачів на рівні лексики, залишаються суржикові слова: *СПИПАДАТИ*, *СПИВСТАВЛЯТИ*, *СЛІДУЮЧИЙ*, *УЧБОВИЙ*, *МУСОРКА*, *ТАКИЙ ЖЕ САМИЙ* та ін. Хоча слід відзначити, що популярним наприкінці 90-х рр. XX ст. словом МІРОПРИЄМСТВО сьогоднішні здобувачі освіти не послуговуються, так само спостерігаємо й відмову від слова БАГАТОЧИСЛЕННИЙ. Сплутування мов виявляється у використанні слів із невласливою семантикою (модифікаційна інтерференція) (Гамерська, 2023: 24) та перенесенні в українську мову схожих за звучанням лексичних одиниць (субституційна інтерференція).

Модифікаційна інтерференція найчастіше полягає в невіправданому розширенні значень слів (*ЯВЛЯТИСЯ* – *НЕ*: ‘бути; становити’; *ВІРНИЙ* – *розм., рідко*. Те саме, що правильний і; ‘правдивий, точний’; *ДІЛО* в значенні ‘ділова потреба’ словник української мови маркує як розмовне, натомість маємо слово *СПРАВА*; *ВІДНОШЕННЯ* – не маємо використовувати в застарілому значенні ‘ставлення’; *ВІДМІНЯТИ* – *рідко*. ‘те саме, що скасовувати’ – читаємо в словнику; *КРУПНИЙ* – *НЕ*: ‘великий, великих розмірів’ (*перев. про тіло та його частини*); *СУСПІЛЬНИЙ* – *НЕ* ‘громадський’ (на громадських засадах).

Потерпає мовлення й від сплутування однакових за звучанням чи близькозвучних, але різних за значенням слів (міжмовні омоніми, «несправжні друзі» перекладача, міжмовні пароніми): *ВКЛЮЧИТИ* (*СВІТЛО*); *ВИКЛЮЧЕННЯ З ПРАВИЛ*;

УЧИВ ЦІЛУ НЕДІЛЮ; ІЗ-ЗА ХВОРОБИ; ВДАЧА (НЕ 'удача, спіх'); АДРЕС (НЕ: 'позначення місця проживання чи перебування кого-небудь або місцезнаходження чого-небудь'); РИБАЛКА, ПРОФЕСІОНАЛЬНИЙ тощо.

Досить поширеним явищем є невдале калькування слів, а частіше – сталих сполук. Попри те, що калькування є одним із різновидів запозичень (нові слова, значення, вислови виникають унаслідок буквального перекладу іншомовного елемента), маємо пам'ятати, що за наявності власних мовних засобів не потребуємо штучних утворень-перекручень із російської мови. Саме тому розглядаємо використання недоречних кальок разом із проблемними наслідками мовної інтерференції, убачаємо спільні причини згаданих мовних явищ та вважаємо неможливим використання слів та сполук на кшталт БАГАТОЧИСЛЕННИЙ, МАЛОЧИСЛЕННИЙ, ОТРИМУВАТИ ОСВІТУ, ПРИЙМАТИ УЧАСТЬ, ЗАДАВАТИ ЗАПИТАННЯ, МИЮЧИЙ ЗАСІБ, РОБИТИ ВИГЛЯД, ПРИСМНОГО АПЕТИТУ, ВЕСТИ СЕБЕ, НАТЯНУТИЙ СМІХ, ЩОСЬ НОСИТЬ НАЗВУ, КОРИСТУВАТИСЯ ПОВАГОЮ тощо. Заміна українських ідіом перекладеними російськими шкодить як правильності й точності, так і виразності мовлення перекладача. Часто натрапляємо в роботі на сполуки ВІД НІЧОГО РОБИТИ, БРАТИ В ТОЛК, БЕЗ МАЛОГО... (про якусь кількість), КИДАТИСЯ В ОЧІ, НЕ ЛИКОМ ШИТИЙ, БИТКОМ НАБИТИЙ, НЕ ГУБИТИ ЧАСУ ДАРЕМНО, НІ ПІД ЯКИМ ВИДОМ, ПРИ ВСІЙ ЧЕСНІЙ КОМПАНІЇ, РУКОЮ ПОДАТИ, ЩОСЬ ЗАВЖДИ ПІД РУКОЮ.

Уміння подолати перекладацьку інтерференцію як на рівні уникнення диктату оригіналу, так і на рівні уникнення впливу російської лексики та фразеології на українську мову перекладу розглядаємо як одну з найважливіших складових мовної компетентності перекладача.

З огляду на означені вище найбільш поширені помилки та низку індивідуальних вад перекладу для розвитку навичок долати мовної інтерференції застосовуємо на заняттях комплекс заходів, що поєднують лінгвістичний аналіз із виконанням практичних вправ та роботою із сучасними цифровими інструментами.

Зіставлення української та російської лексики у вправах, що передбачають з'ясування різниці в значеннях російських та українських слів, витлумачення українських лексем, складання міні-таблиць із парами співвідносних за значенням чи звучанням слів, створення міні-текстів чи добір із корпусів української мови прикладів використання проблемних щодо наслідків інтерференції слів дають можливість систематичного порівняння українських слів із російськими відповідниками, і вироблення навичок розпізнавання та долати типових інтерференційних форм.

Вправи на розпізнавання інтерференційних слів (сполук) використовуємо на кожному занятті з лексики як своєрідну розминку перед розглядом нової теми. Пропонуємо здобувачам освіти чи виписати номери сполук, у яких порушено літературну норму, чи попрацювати з текстом із навмисне «зашумленою» лексикою (суржик, кальки) і знайти в ньому інтерфеми, наступний етап – заміна виявлених одиниць їхніми нормативними відповідниками та пояснення причин помилок і потреби заміни. Завдання на розпізнавання інтерференційних слів розвивають мовну уважність та вміння автоматично відсікати чужомовні елементи. Близьким до цього виду роботи є аналіз типових помилок, що трапляються в роботах здобувачів освіти: пропонуємо групі добірку фрагментів із перекладів чи творчих робіт із інтерфемами, кальками, після чого визначаємо джерело інтерференції та пропонуємо групі надати правильний варіант.

Ще одним прийомом роботи є як самостійна робота, так і робота на заняттях з електронними словниками паронімів, омонімів, словником труднощів української мови, словниками міжмовних паронімів та омонімів. Така робота включає завдання на опрацювання словникових статей, з'ясування відмінностей у використанні лексем, установлення лексеми, яку рекомендовано до використання як нейтральну, активну, ознайомлення із семантичними та стилістичними відтінками зіставляваних слів. У такий спосіб виробляємо чуття до смислових та стилістичних відтінків і запобігаємо змішуванню значень, характерному для білінгвів. Продовженням такої роботи є виконання вправ на складання речень, у контексті яких будуть чітко розрізнятися значення опрацьованих лексем.

Наступним цікавим для здобувачів освіти прийомом роботи є пошук у засобах масової інформації, у науково-навчальній та науково-популярній літературі уривків (речень) із інтерфемами, редагування й презентація на занятті результатів власної редакторської роботи із поясненням як потреби зміни тексту, так і правок. Матеріал, зібраний здобувачами освіти під час виконання таких завдань, використовуємо для складання контрольних завдань для курсу, що забезпечує увагу групи до кожної презентації результатів роботи. Редагування оприлюднених уже текстів не лише сприяє виробленню навичок добору правильних, більш точних, стилістично доречних варіантів, а надає здобувачам освіти впевненості у належному рівні власної мовної компетентності й стимулює далі працювати над вдосконаленням свого мовлення.

Для роботи з міжмовними омонімами та паронімами використовуємо редагування перекладів із «пастками»: навмисне змінені тексти, які містять помилки різного роду, зокрема й зумовлені сплутуванням однакових за звучанням чи близькозвучних, але різних за значенням у різних мовах слів. Здобувачі освіти редагують переклад, знаходять і замінюють інтерференційні одиниці, пояснюють свої правки, здобуваючи навички помічати й усувати «хибних друзів»

При виконанні усіх видів завдань у курсі лексикології заохочуємо здобувачів освіти до використання електронних ресурсів (корпуси української мови (ГПРК, Grammarly UA-GEC та ін.), словники (Slovopecta, sum20ua та ін.), які дозволяють самостійно перевіряти нормативність та частоту вживання слів у різних контекстах: типові завдання для роботи з електронними ресурсами полягають у тому, щоб опрацювати словникові статті, виявити розбіжності в значеннях і способах (стилях) уживання слів або знайти приклади правильного вживання проблемних лексем і порівняти з неправильним (семантична калька), а також спонукаємо до роботи в дистанційних курсах (Moodle (Берест, Помазан, 2013; Берест, Шумейко, 2025), зокрема до виконання тестових завдань різного типу для тренування та самоперевірки.

Для формування стійкої пам'яті на правильні мовні зразки використовуємо вправи з wordwall.net, dyskurs.net, learningapps.org: тести й завдання на сортування мовних засобів на нормативні й ненормативні, на встановлення значень проблемних слів та сполук. Метод «лексичних карток» (Quizlet) також допомагає запам'ятовувати нормативні мовні засоби.

Щодо використання українського модуля Grammarly чи систем ШІ (ChatGPT, claude.ai), то ці інструменти ми радимо застосовувати на етапі генерування ідей для творчих робіт, для пошуку інформації при підготовці виступів, для допомоги при пошуку заміни для невідповідних лексем чи сполук, проте заперечуємо проти використання для редагування та перекладу текстів, оскільки вважаємо, що, по-перше, поки що якість створених ШІ українською мовою текстів і коментарів до

особливостей використання сам е української лексики та фразеології не є задовільною, а по-друге, для такого виду робіт здобувач освіти повинен мати експертний рівень, який дозволить оцінити якість роботи ШІ, відкоригувати створений ним текст. Проте разом зі здобувачами освіти ми шукаємо можливості, складаємо дорожню карту застосування ШІ як під час заняття, так і для виконання самостійних завдань. Аналіз згенерованих, відредагованих чи перекладених за допомогою інструментів ШІ текстів – ще одна можливість розвитку навичок коригування та критичного ставлення до мовлення.

Сукупність і регулярне використання усіх зазначених методів, прийомів та інструментів роботи з лексикою та фразеологією сприяють формуванню мовної компетентності та підвищують професіоналізм майбутніх перекладачів.

Висновки. Проблема подолання мовної інтерференції в мовленні майбутніх перекладачів залишається актуальною для української лінгводидактики. Найбільш поширеним проявом інтерференції є використання суржикових висловів, модифікаційна та субституційна інтерференція й калькування лексичних та фразеологічних одиниць. Такі відхилення від норми не є суто технічними помилками навчання, а становлять соціолінгвістичне явище. Запропонований для подолання мовної інтерференції комплекс методів поєднує як традиційні лінгводидактичні підходи, так і використання сучасних цифрових інструментів. Ефективність роботи забезпечується регулярним застосуванням вправ на зіставлення лексики російської та української мов, на розпізнавання інтерференційних слів і сполук, редагування текстів із навмисно внесеними помилками, роботою з електронними словниками паронімів, омонімів і словниками труднощів української мови. Цікавим вважаємо досвід використання корпусів української мови, інтерактивних платформ, які дозволяють здобувачам освіти самостійно перевіряти нормативність і частоту вживання слів у різних контекстах.

Щодо інструментів ШІ, то на сучасному етапі рекомендуємо обмежене їх застосування: застерігаємо від використання для редагування та перекладу текстів, оскільки якість створених українською мовою матеріалів поки що не є задовільною, а критична оцінка результатів роботи ШІ потребує від здобувача освіти експертного рівня мовної компетентності.

Розвиток умінь розпізнавати й долати інтерференцію, свідомий вибір нормативних мовних засобів, виховання мовної уважності та чуття до семантичних і стилістичних відтінків слів є запорукою підвищення професіоналізму перекладачів.

Перспективи подальших досліджень убагаємо в детальному вивченні інтеграції інструментів ШІ в процес підготовки перекладачів, у розробці на спеціалізованих цифрових платформах дистанційних курсів для діагностики й корекції інтерференційних помилок, а також у створенні комплексних навчально-методичних посібників із систематизованими вправами для подолання різних типів мовної інтерференції.

Література:

1. Берест Т. М., Помазан І. О. Використання дистанційних форм навчання: досвід кафедри українознавства ХГУ «НУА». *Проблеми освіти : наук. зб.* 2013. Вип. 77. Ч. 1. С. 23–30.
2. Берест Т. М., Шумейко О. А. Дистанційне навчання мови: еволюція взаємозалежності між навчальним закладом і викладачем у нових умовах. *Зміни векторів взаємозалежності: матеріали конф.* 2025. 7 лют. Харків: ХГУ «НУА», 2025. С. 112–116.
3. Гамерська І. І. Явище інтерференції у сучасних лінгвістичних дослідженнях. *Львівський філологічний часопис.* 2023. № 14. С. 21–28.
4. Демська-Кульчицька О. Реєстр репресованих слів. *Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду: документи і матеріали.* К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005
5. Матвєєва Н. Р. Мовна поведінка столичних держслужбовців. *Мова: класичне – модерне – постмодерне.* 2020. Вип. 5. С. 39–51.
6. Матушкова О.П. *Основи професіоналізму перекладача: метод. посіб.* Одеса: видавець Букаєв Вадим Васильович, 2024. 62 с.
7. Ostrovsky O., Stahura K. Basics of English-Ukrainian translation in an intercultural educational environment. *Acta Academiae Beregsiensis, Philologica* 2024. 1. P. 89–100.
8. Snizhko N. The theory of bilingual education: a retrospective of the conceptual apparatus : *Modern educational strategies under the influence of the development of the information society and European integration : Scientific monograph.* Riga, Latvia, 2024. P. 417–439.
9. Шелудько В. Інтерференція в мовленні держслужбовців на тлі їхньої мовної свідомості. *Мова: класичне – модерне – постмодерне : зб. наук. праць.* Київ: Дух і Літера, 2017. Вип. 3. С. 249–258.

References:

1. Berest T. M., Pomazan I. O. Vykorystannya dystantsiynykh form navchannya: dosvid kafedry ukrayinoznavstva KhHU «NUA». [Using Distance Learning Forms: Experience of the Department of Ukrainian Studies of KhHU «NUA»]. In: *Problemy osvity [Problems of Education]* 2013. V. 77. P. 1. P. 23–30.
2. Berest T. M., Shumeyko O. A. Dystantsiynе navchannya movy: evolyutsiya vzayemozalezhnosti mizh navchal'nyim zakladom i vykladachem u novykh umovakh. [Distance language learning: the evolution of interdependence between the educational institution and the teacher in new conditions]. In: *Zminy vektoriv vzayemozalezhnosti: materialy konf. [Changes in the vectors of interdependence: conference proceedings]* 2025. 7 lyut. Kharkiv: KhHU «NUA», 2025. P. 112–116.
3. Hamers'ka I. I. Yavysheche interferentsiyi u suchasnykh lnhvistychnykh doslidzhennyakh [The phenomenon of interference in modern linguistic studies]. In: *L'viv's'kyi filolohichnyi chasopys [Lviv Philological Journal]* 2023. № 14. P. 21–28.
4. Dems'ka-Kul'chyts'ka O. Reyestr represovanykh sliv [Register of repressed words]. In: *Ukrayins'ka mova u XX storichchi: istoriya lnhvotsydu: dokumenty i materialy [Ukrainian language in the 20th century: history of linguocide: documents and materials]*. K.: Vyd. dim «Kyryevo-Mohylyans'ka akademiya», 2005.
5. Matvyeyeva N. R. Movna povedinka stolychnykh derzhsluzhbovtiv [Language behavior of capital civil servants]. In: *Mova: klasychnе – moderne – postmoderne. [Language: Classical – Modern – Postmodern]*. 2020. V. 5. P. 39–51.
6. Matushko O.P. *Osnovy profesionalizmu perekladacha: metod. posib [Fundamentals of translator's professionalism: methodological manual]*. Odesa: vydavets' Bukayev Vadym Vasylovych, 2024. 62 p.
7. Ostrovsky O., Stahura K. Basics of English-Ukrainian translation in an intercultural educational environment. *Acta Academiae Beregsiensis, Philologica* 2024. 1. P. 89–100.
8. Snizhko N. The theory of bilingual education: a retrospective of the conceptual apparatus. *Modern educational strategies under the influence of the development of the information society and European integration: Scientific monograph.* Riga, Latvia, 2024. P. 417–439.
9. Shelud'ko V. Interferentsiya v movlenni derzhsluzhbovtiv na tli yikh'n'oyi movnoyi svidomosti [Interference in the speech of civil servants against the background of their linguistic consciousness]. In: *Mova: klasychnе – moderne – postmoderne : zb. nauk. Prats [Language: Classical – Modern – Postmodern: collection of scientific works]*. Kyryiv: Dukh i Litera, 2017. V. 3. P. 249–258.